

ГЕНДЕР У СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ

ГЕНДЕРНОРІВНІСНИЙ ЕКСТРЕМІЗМ ЯК ФАКТОР РУЙНАЦІЇ РОДИНИ

Л. М. Гридковець, м. Київ

Статтю присвячено дослідженню руйнівних впливів на родину новітніх стереотипів гендерної рівності. Проаналізовано історію використання деструктивних маніпуляцій прибічниками цієї теорії. Визначено детермінанти гендернорівнісного екстремізму.

Ключові слова: екстремізм, гендер, гендерна рівність, деструктивний вплив.

Статья посвящена исследованию разрушительного влияния на семью новейших стереотипов гендерного равенства. Проанализирована история использования деструктивных манипуляций сторонниками данной теории. Определены детерминанты гендерноравностного экстремизма.

Ключевые слова: экстремизм, гендер, гендерное равенство, деструктивное влияние.

The article is dedicated to a research on the destructive influence on recent stereotypes of gender equality on a family. The article includes a historical outline of using destructive manipulations by the followers of this theory. The determinants of gender-equality extremism are defined.

Key words: extremism, gender, gender inequality, destructive influence.

Проблема. Питання гендерної рівності все більше і більше завоюють інформаційний, науковий, соціальний та політичний простір. Цілком зрозумілою є мотивація суспільства щодо залагодження гендерних питань у державі. Здавалося б, як можна поставити під сумнів їхню правомірність, бо ж відповідно до закону вони спрямовані на формування рівних прав та можливостей чоловіків і жінок. Висвітленню гендерної тематики присвячено цілу низку наукових праць та досліджень (Г. М. Андреева, С. О. Басов, Д. Батлер, О. Безпальча, О. В. Бондаренко, М. В. Буракова, О. О. Вороніна, Т. В. Говорун, У. Ерхард, А. Х. Еаглі, О. А. Здравомислова, І. С. Кльоцина, І. С. Кон, Л. М. Ожигова, І. А. Тупіцина, Е. Х. Томпсон та ін.). Останнім часом

ця тема набула особливої популярності і навіть певної моди. У більшості праць ідеться про переваги новітньої гендерної політики, про необхідність гендерної рівності. Проте науковець має все піддавати сумніву для того, щоб його висновки хоча б якоюсь мірою могли претендувати на об'єктивність.

Очевидно, кожна особистість несе у світ лише те, що має сама. Тож її внутрішні конфлікти проекуються на соціальну дійсність. От і виходить, що дослідження гендерних питань слід розглядати не лише в ракурсі теоретичних розкладок, а з урахуванням спроможності особистості власноруч розбудовувати гармонійний внутрішній і зовнішній простір. І в першу чергу показником такої спроможності стає те, чи має гармонійну родину сам науковець. Бо як би там не було, родина – це мікродержава, первинна церква, яким притаманні не тільки закони дії в малих групах, а й певні макропроцеси на мікрорівні. Тож цілком недоречним є, коли людина, яка не спромоглася створити гармонійну родину, тобто не спромоглася напрацювати ефективні методи взаємодії чоловіка і жінки у власній родині, повчає інших, як правильно це робити. Тобто в таких випадках спостерігається компенсаторне проєкування власних негараздів особистості на її фахово-професійну діяльність. Не секрет, що переважна більшість тих, хто розробляє програми гендерної рівності, є розлученими особами або особами з кризових родин. Тож проблема вироблення виваженої гендерної політики в країні набуває особливої актуальності.

Мета дослідження: виробити стратегію гармонізації гендерних стосунків у суспільстві з урахуванням національних, релігійних та культурних особливостей українського народу.

Об'єктом нашого дослідження є родина, *предметом дослідження* – руйнівні детермінанти гендернорівнісного екстремізму.

Під психологічним екстремізмом ми розуміємо радикальні погляди особи чи групи людей, що штучно і силоміць насаджуються масам з метою руйнації ціннісних норм, традицій і призводять до деформації цілісної системи як окремої особи, так і нації в різних проявах: соціальному, психологічному, духовному. Гендернорівнісний екстремізм є складовою психологічного екстремізму, що спрямований на викривлення моделі чоловічо-жіночої взаємодії і переводить стосунки між чоловіком і жінкою із стану “посвяти” у стан “бізнес-проекту”, руйнуючи при цьому ефективні моделі взаємодоповнення статей та знищуючи традиційні норми і цінності. Щоб зрозуміти руйнівні детермінанти гендернорівнісного екстремізму, потрібно почати з розгляду його онтогенезу.

Первинне значення слова “гендер” (як рід) не тільки не розглядається в контексті його використання, а й суттєво змінене у просторі його сутнісного наповнення. На даному етапі розвитку світової спільноти слово “гендер” визначає виключно соціальну презентацію статі, при цьому нерідко, будучи засобом маніпулювання, постає як ключовий момент деструктивних змін у свідомості не тільки окремих груп, а й мас. Як приклад, наведемо одне з типових визначень, яке пропонують представники гендернорівнісних поглядів, приписуючи ці визначення сучасній соціальній психології: гендер – це соціальна норма, до якої ми пристосовуємося через нормативний (бажання, соціальне заохочення) та інформаційний (використання соціальної інформації, що допомагає нам осмислити реальність) тиск [1].

Наразі прийнято вважати, що проблема гендерної рівності актуалізувалася і заявила про себе на початку 70-х років ХХ ст. Проте тоді відбулося, власне, не саме започаткування руху за гендерну рівність, а виникла лише та термінологія, якою сьогодні користується науковий і політичний світ. Натомість в ентелехійному контексті початок гендерного руху пов’язують з першими роками ХХ ст. І в основі даного феномена лежать феміністичні засади як компенсація за пригніченість жінки протягом багатьох століть у західному світі. Безперечно, перші спроби заявити про права жінок припадають ще на кінець ХІХ ст. Так, 1865 р. Джон-Стюарт Міл вніс на розгляд англійського парламенту петицію з вимогою виборчих прав для жінок.

Ретельний аналіз історичного розвитку гендерноорієнтованих рухів показує, що причинно-наслідкові зв’язки розвитку феміністично-гендерних тенденцій лежать значно глибше, ніж про це прийнято говорити. І першим паростком не просто серйозного аналізу означеної проблеми, а деформаційною передумовою можна вважати розвідку А. Бебеля “Жінка і соціалізм”, що побачила світ 1879 р. і знайшла продовження в працях Ф. Енгельса, зокрема у праці “Походження сім’ї, приватної власності та держави” (1884 р.).

Початок ХХ ст. означився низкою переворотів, революцій, зміною історичних умов життя світової спільноти. Протягом віків родина була базовою інституцією будь-якої держави і церкви. Тож для революційних змін потрібно було змінити саме базові передумови. Згадаймо всім відомий вислів: “Мы наш, мы новый мир построим – кто был ничем, тот станет кем”. Він виявився ідеальним для будь-якого революційного перевороту. Тож завдання нового політичного екстремізму полягало в руйнації сімейних цінностей і, в першу чергу, за рахунок відокремлення родини від церкви, оскільки остання завжди виступала ціннісним фактором родинного буття. Відповідно до вчення християнської доктрини, пояснення якої знаходимо в працях О. Мень,

Д. Паула, С. Троїцького, С. Флоренського, С. Щедровицького, Х. Янарїса та ін., жінка – душа родини, душа домашньої церкви [2–5]. Тому першим завданням тогочасного політичного замовлення стала руйнація духовності жінки. Бо саме жінка створює передумови в родині до розвитку чи до падіння чоловіка [1]. Варто звабити “берегиню цінностей” – родина перестає існувати як унікальний стабілізаційно-психологічний феномен. І підтвердження цього факту знаходимо в працях багатьох християнських богословів та психологів, зокрема М. Бердяєва, Д. Боффа, М. Аксьонова-Мерсона, М. Брікс, В. Пултівської та ін.

Тож перший удар було завдано по жінці, і завдано його було по найсакраментальнішій її функції – материнству. Рух за “право жінки розпоряджатися своїм тілом” – це було ніщо інше, як прагнення зруйнувати жіночу неповторність, зруйнувати потенціал її материнських почуттів. Так паростки руху за контрацепцію стають першою сходинкою до руйнації жіночого ества. Наступним підтверджувальним кроком стало посилення відторгнення материнства через дозвіл і пропаганду абортів. Жінка стає “повним власником” свого тіла і починає розпоряджатися життям ненародженої дитини. Небезпека такої світоглядної позиції полягала в тому, що навіть у країнах, де аборти і надалі залишалися забороненими, дозвіл на цей акт в інших державах породжував психологічну і духовну розбещеність. А відповідно зростала спокуса “зцивілізуватися”. Політичним провідникам важливо було не тільки ввести жінку в такий стан, а й закріпити і посилити його. Наступним кроком відтак стає боротьба жіночих рухів проти сексуального пригнічення і за сексуальну свободу, за свободу вибору сексуального партнера.

Крок за кроком жінка не просто втрачає засади збереження родини, а сама, ставши жертвою маніпуляцій, перетворюється в руйнівника споконвічних цінностей. Проте зазначені кроки “вивільнення” жінки виявилися недостатньо ефективними, бо більшість представниць жіночості і надалі залишалася на ціннісних позиціях. Тож гасла феміністичних рухів починають поступово набувають окультуреної форми, і акцент переноситься із сексуальної сфери на суспільно-соціальну і фахово-професійну. Жінка проголошується домінантно важливою, а наслідком цього стає проголошення її самодостатності. Але ця модель не приймалася чоловічою половиною людства, тому необхідно було випрацювати презентаційні гасла, які були б спроможні не тільки позитивізувати ставлення до себе, а й заручитися чоловічою підтримкою. До активних борців за власне визнання долучаються такі організації, як американський Союз за рівноправ'я, Американська асоціація суфражисток, Національний союз феміністок (Англія), Жіноча ліберальна федерація, Національний жі-

ночий соціальний і політичний союз, Жіноча ліга свободи, німецький Союз жіночих товариств та ін.

Наступним кроком стає проголошення курсу на самодостатність не тільки жінки, але й чоловіка, тобто на самодостатність особистості як найвищої цінності. Саме в цей період і виникає поняття “гендерна рівність”. До представників цих рухів можна зарахувати: Міжнародну жіночу раду, Міжнародний жіночий союз, Міжнародну жіночу лігу миру і свободи та ін. Формально зміщені акценти із сексуальної сфери переструктуруються в соціальні. І боротьба за руйнацію родини, за руйнацію держави і церкви набуває облагородженого статусу “боротьби за гендерну рівність”. Весь мовний апарат забезпечується позитивним звучанням, а його відокремлення для більшості від ентелехії стає гаслом “гуманної цивілізації”. Проте знецінення родини навіть на цьому етапі було ще не завершеним. Тож під приводом “гендерної рівності” розробляються і впроваджуються програми андрогінного виховання особистості. Ці програми не просто спрямовані на розвиток її самодостатності, а знищують (під приводом об’єднання) чоловіче і жіноче начала в людині. Андрогінне виховання, як би гарно його не презентували як виховання “відкритості” щодо своєї і протилежної статі, є вихованням безстатевим, егоцентричним. Наслідком такого розвитку суспільства стає його огомосексуаленість. Бо коли дитина не отримує стійкого статевого стрижня власної особистості, вона втрачає психосексуальні орієнтири на майбутнє. При цьому перехід від однієї сексуальної ролі до іншої також стає досить умовним. Усі описані тенденції чітко простежуються в західних країнах. Але це ще не все. Наступним за огомосексуаленістю кроком руйнації людства стає педофілія. І вже зараз у парламентах скандинавських країн є спроби лобювання таких законів. При формулюванні подібних пропозицій мовний апарат певним чином вуалюється. Так, лобійований закон про легалізацію педофілії має досить благозвучну назву “Зниження вікової межі згоди на одностатеві комунікації до 12 років”. В основі такої динаміки лежать ті самі гендернорівнісні міфи.

Історичний розвиток рухів за гендерну рівність ми розглянули дуже коротко. Проте важливо зрозуміти суть тієї шкоди, яку вони завдають суспільству. Якщо взяти навіть власну психотерапевтичну практику сімейного консультування і психотерапії, то ще десять років тому питання “працювати дружині чи ні” – це була справа самої жінки і справа матеріального добробуту родини. Натомість сьогодні перед майже третинною молодих родин постає проблема “гендерної рівності”. Молоді чоловіки досить відкрито заявляють про те, що вони не мусять утримувати родину і що жінка повинна нарівні з ними здобувати матеріальні блага. Пригадую, років п’ятнадцять тому один з клієнтів сказав

дуже мудрі речі: “Мені, звісно б, хотілося, щоб дружина була вдома, доглядала господу, мене, дітей. Проте я знаю, що їй подобається її робота, яка робить її трохи щасливішою. А коли жінка щаслива, вона робить щасливою і всю родину”. Сьогодні ж усе частіше чоловіки вимагають від дружин з огляду на гендерну рівність працювати не у сфері, де їй подобається і де вона може розкрити свої здібності, а у сфері матеріального накопичення благ.

Але свідомість щодо родинних стосунків змінюється не тільки у чоловіка, ця свідомість змінюється і в жінки. На сучасному етапі розвитку суспільства жінки теж активно висловлюють протест проти ролі берегині. Найтиповіші фрази, у які вони вкладають власне невдоволення, – це “чого я маю готувати йому сніданки, у нас гендерна рівність. Мені більше треба часу, щоб зібратися – то ж може сам приготувати і собі, і мені...”. На перший погляд здається, що така думка цілком логічна і правильна, проте подібне мислення закладає руйнівні передумови подружнього життя. Але перш ніж пояснити це, наведу ще один показовий результат дослідження, яке ми проводили протягом 2004 – 2010 років. Досліджувалися групи наречених, що готуються до вінчання (понад 3000 осіб). До 2007 р. середній показник готовності до шлюбу по групі був завжди вищий у дівчат, ніж у юнаків. З 2007 р. картина різко змінилася. Тепер показники готовності до шлюбу вищі у чоловічій вибірці. Здавалося б, на перший погляд, це позитивна тенденція. Проте такий позитив досягається не поступовим зростанням рівня готовності молоді до шлюбу, а фактором руйнації природного показника готовності у жінок. Жінка за своєю природою дуже чутлива, і вона чутлива однаковою мірою як до добра, так і до зла. Тому розбежуючі тенденції в суспільстві впливають передусім на жінку.

Культивування засобами масової інформації двох однаковою мірою неспроможних образів – жінки-пустунки і жінки-залізної леді – призводить до руйнації образу гармонійної жінки, яка, з одного боку, має природну мудрість і чутливість, а з другого – уповні користується талантами, що не руйнують, а допомагають розкрити їй суть власного покликання.

Людина – істота суспільна. Тому все людство формується і розвивається в контексті розвитку суспільних стосунків. Дослід людства, конкретного народу чи роду передається, за К. І. Юнгом, як колективне несвідоме. Фактори безпосереднього передавання інформації від покоління до покоління лягають на виткану канву генетично переданих настановлень. Тож гендерні ролі – це не просто фактор статевої соціалізації особистості – це фактор генетичної адаптації особистості як статевої істоти до суспільно-соціальних умов. Якщо втручатися у давні (стрижневі) структури людського буття, що в новонародженому

приховуються як нерозгорнутий потенціал, то можна порушити закладену природою структуру “розгортання особистості”.

Чим активніше бореться жінка за сексуальну, соціальну, професійну рівність, тим стрімкіше зміщуються акценти на самодостатність особистості, тим більше особистість стає андрогінною і тим більша кількість людей переходить із табору гетеросексуалів до гомосексуалів, тим більше прогресує гомосексуальна модель не тільки родинного буття, а й фахової презентації. До речі, в Україні вже розроблено закон про захист секс-меншин при прийомі на роботу. Особа з гомосексуальною залежністю в разі прийняття такого закону отримує привілейований статус порівняно з людиною традиційної сексуальної орієнтації.

Частина захисників програм гендерної рівності в категоричній формі відкидає вплив гендерної політики на тенденцію огомосексуальності суспільства. Основною мотивацією такого відмежування, на їхню думку, є той факт, що програми гендерної рівності не зачіпають сексуальну орієнтацію особистості, а працюють лише із соціальними стереотипами гендерних ролей, тобто з гендерними стереотипами, що характеризують усталені в суспільстві уявлення про маскуліність і фемініність. Проте реальний стан справ говорить про протилежне. Доповіді на семінарах і конференціях, присвячених темі гендерної рівності, поступово сугестують думку про рівнозначність і рівноцінність усіх видів сексуальнорольових проявів, тобто гетеросексуальності, бісексуальності, гомосексуальності.

Сучасний науковий світ поділений, власне, на два табори: перший і надалі залишається на позиціях, що гендерні відмінності є результатом реалізації в першу чергу генетико-біологічного і психолого-духовного потенціалу соціалізації особистості, соціальні ж норми виступають як похідні від домінантних складників, а другий стоїть на “сучасних позиціях соціальної психології” і соціальні норми гендерної поведінки трактує як домінанти при формуванні гендерних ролей і гендерних стереотипів поведінки. А втім, щоб краще осмислити такі відмінності, слід проаналізувати поле культурної простору особистості як такої, а також поле культурного простору родини, яка все-таки і надалі залишається простором первинної соціалізації особистості.

Для більшої наочності уявімо культурний простір людини у вигляді моделі (рис.). Вона утворена перетином трьох найважливіших для буття людини складників: психосексуального (A1B1), суспільно-соціального (A2B2C), фахово-професійного (A1BC2). Центральне місце у всій культурній реальності особистості посідає її духовність, що характеризується дифузійністю, тобто інтегрованим проникненням у всі сфери людського буття. У випадку низької духовності можна говорити як про критичний фактор про утворення стану вакуум-

духовності, тобто відсутності не тільки проникнення вищих цінностей в буттєвий простір особистості, а й про наявність негативного, викривленого її духовного розвитку в цілому.

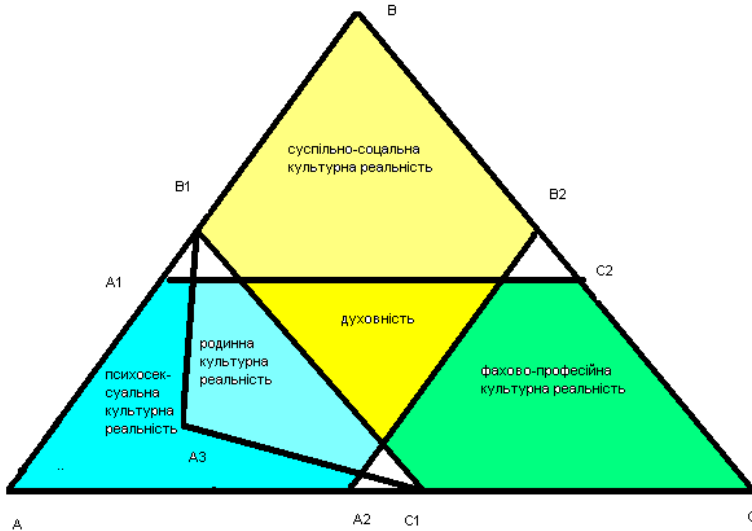

Рис. Загальнокультурний простір буття людини

Сімейний простір (A3B1C1) є складником психосексуального культурного простору особистості. Його ми розглядаємо як у системі внутрішніх суб'єктних рефлексій, так і в системі зовнішніх суб'єкт-суб'єктних взаємодій за типами стосунків “суб'єкт – партнер”, “суб'єкт – батьки”, “суб'єкт – нащадок”. Проте простір психосексуальної культурної реальності є ширшим за сімейну складову, оскільки передбачає наявність ще таких складників, як досімейний простір (психосексуальна презентативність особистості в процесі психосексуального розвитку до моменту створення власної родини), післясімейний простір (утворений унаслідок розлучення, усамітнення з якихось причин, зокрема смерті чоловіка чи дружини, втрати дітей тощо), позасімейний простір (будь-яка гендерна чи сексуальна зовнішня комунікація).

Родинний культурний простір передбачає наявність як безпосередньо сімейного, так і позасімейного простору особистості. Останній характеризується не тільки психосексуальною поведінкою людини за межами власної родини, а й психосексуальною презентативністю її в

межах суспільно-соціальної і професійно-фахової культурних реальностей як сім'янина або принаймні як особи, що давала певні обітниці (незалежно від того, чи насправді вона їх дотримується чи ні) і має певні обов'язки перед чоловіком чи дружиною і дітьми.

У системі внутрішніх суб'єктних рефлексій особистості сімейне культурне поле проявляється у прийнятті нею власної неповторності як статевої, так і соціальної; у внутрішніх настановленнях статевої поведінки; усвідомленні власної сексуальності як унікальної цінності; використанні ціннісних засад та норм адекватної сексуально-рольової та статевої поведінки тощо. Підсистема зовнішніх суб'єкт-суб'єктних взаємодій характеризується здатністю особистості до прийняття іншої статевої і соціальної особистісної неповторності, зокрема партнера, батьків, дітей; адекватною гендерно-рольовою та сексуально-рольовою поведінкою; дотриманням норм сексуальної і соціальної презентації в стосунках типу "суб'єкт – батьки", "суб'єкт – партнер", "суб'єкт – нащадок", "суб'єкт – суспільство" чи "суб'єкт – колектив" (у педагогічній діяльності додаються стосунки за типом "суб'єкт – учень", у психологічній – "суб'єкт – клієнт", у медичній – "суб'єкт – пацієнт" тощо), володінням засобами комунікативної розбудови відносин за зазначеними типами стосунків тощо.

Як бачимо з аналізу культурного простору людини, гендер є лише складовою її психосоціосексуального поля буття. Якщо порівняти його вплив на суспільно-соціальну і фахово-професійну сфери особистості з іншими особистісними проявами, то він скидається на верхівку айсберга, натомість сам айсберг залишається під покривом цілої особистісної системи індивіда. Тобто представники табору гендерно-рівнісної експансії дуже поверхово описують лише зовнішньо-соціальну верхівку величезної гори і намагаються при цьому не просто змінити її образ, а переструктурувати всю величезну брилу без будь-якого заглибленого її вивчення та аналізу.

Оскільки людина як така не є одностатевою істотою, а існує в дихотомії "чоловік-жінка", то в разі зростання енергетичних витрат жінкою в суспільно-соціальній чи фахово-професійній сфері саме на стільки ж мають бути зменшені ці витрати з боку чоловіка. При цьому відбувається перерозподіл психосексуальної енергії в культурному просторі як жінки, так і чоловіка. Зменшення психологічної активності в психосексуальному, зокрема в сімейному, просторі жінки для збереження балансу має бути скомпенсоване збільшенням цієї активності в ідентичному просторі з боку чоловіка. Але реальність показує, що міра компенсаторності є обмеженою, оскільки жінка, перебравши домінуючу активність у фахово-професійній і суспільно-соціальній сферах, не може поділитися з чоловіком здатністю народжувати дітей. Тобто не

може забезпечити йому рівності у відтворенні людської популяції. А це доводить, що рівність між чоловіком і жінкою є лише новітнім соціалізаційним міфом, який використовується як маніпуляційний гачок для задоволення економічних та політичних амбіцій певних структур.

Загалом найбільша небезпека цього міфу полягає в деструктивних суспільних процесах: по-перше, падіння цінності інституту сім'ї, відкладання або відмова від народження дітей на угоду кар'єри, маніпулювання темою насильства в сім'ї за браку реальних об'єктивних досліджень цього питання. Так, організації з гендерної рівності, до яких переважно належать жінки, надають суперечливі дані (в межах 72-91%) щодо факту різних видів насильства, яких зазнає жінка в родині. Натомість чоловічі організації подають дані, що 97% чоловіків в Україні зазнають психологічного насильства з боку своїх дружин. Принаймні така цифра прозвучала на засіданні Тернопільської обласної ради з вуст Норберта Нойхауса, представника фонду ім. Роберта Шумана (Німеччина) навесні 2010 р.

Безперечно, саме явище “насилля в сім'ї” існує. Його треба об'єктивно вивчати і створювати реальну систему допомоги жертвам насильства. Але ця реальна картина не має нічого спільного з міфом, бо саме такого роду міфи є засобом насильницького формування суспільної думки на угоду пропаганді “гендерної рівності”, тобто на угоду тому, чого не може існувати в природі.

Висновки. Підбиваючи підсумки короткого огляду проблеми впливу сучасної гендерної політики на родину, можемо виділити такі детермінанти гендернорівнісного екстремізму:

- у психосексуальному культурному просторі: стирання межі норми-патології сексуальних проявів, руйнування традиційних статевоорієнтованих проявів особистості, руйнація цінності материнства як психосексуальної презентативності жінки, пропаганда нетрадиційної сексуальної орієнтації і т. ін.;

- у суспільно-соціальному культурному просторі: сугестія цінності самодостатності, знецінення інституту материнства, маніпулювання психосоціальними проблемами в суспільстві та ін.;

- у фахово-професійному культурному просторі: культивування у жінки домінантних фахово-професійних потреб, витіснення природних фемінних форм взаємодії жінки в малих професійних групах з культивуацією маскулітних форм презентативності, знищення розуміння природних статевих відмінностей у професійній діяльності як у жінок, так і чоловіків;

- у духовному культурному просторі: знецінення традиційних норм і цінностей, викривлення сутності духовної та релігійної взаємо-

дії чоловіка і жінки, втручання у традиційні культові моделі бого-служінь та їх деформація.

Література

1. Основи теорії гендеру / під ред. М. М. Скорик. – К. : К.І.С., 2004. – 535 с.
2. Біблія: книги священного писання Старого та Нового Заповіту. – К. : Вид. Київської патріархії УПЦ КП, 2004. – 1346 с.
3. *Флоренс Л. Дж.* Самоисполняющиеся пророчества: гендер с социально-психологической точки зрения // Сексология : хрестоматия. – М., 1996. – С. 145–162.
4. *Троїцький С.* Христианская философия брака / С. Троїцький. – М. : Путь, 2001. – 83 с.
5. *Zanim wybierzesz: przygotowanie do zycia w rodzinie / Magdalena i Wieslaw Grabowszczy, Anna i Marek Niemyscy, Marida i Piotr Wolochowicz.* – Warszawa : And, 1994. – 138 p.

© Гридковець Л. М.

**ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ
СУЧАСНОЇ ЖІНКИ З ПОЗИЦІЙ ГУМАНІСТИЧНОЇ ТЕОРІЇ**

О. М. Мірошніченко, м. Чернігів

Висвітлюється проблема самоактуалізації жінок, зайнятих у різних сферах трудової діяльності. З позицій теорії самоактуалізації А. Маслоу і К. Роджерса розглядаються головні рушійні чинники, за допомогою яких жінки самоактуалізуються у своїй професійній діяльності. На основі результатів дослідження визначено: що вище за соціально-економічним становищем стоїть жінка, то виразнішою є її потреба в самоактуалізації.

Ключові слова: самоактуалізація, особистість, гуманістична теорія.

Освещается проблема самоактуализации женщин, занятых в разных сферах трудовой деятельности. С позиций теории самоактуализации А. Маслоу и К. Роджерса рассматриваются главные движущие факторы, с помощью которых женщины самоактуализируются в своей профессиональной деятельности. На основе результатов исследования определено: чем выше по социально-экономическому положению стоит женщина, тем ярче выражена ее потребность в самоактуализации.

Ключевые слова: самоактуализация, личность, гуманистическая теория.

This article is dedicated to the investigation of the problem of women's self-actualization engaged in different spheres of labor activity. The main goal of article is to examine it according to A. Maslow's and K. Roger's